

ПРОГРАМА
для загальноосвітніх навчальних закладів
з угорською мовою навчання

УГОРСЬКА МОВА
і ЛІТЕРАТУРА
10-11 класів
рівень стандарту

MAGYAR NYELV
és IRODALOM
10-11. osztály

Bevezető

Az anyanyelvi oktatás célja az önazonosság megőrzése és erősítése, a magyar nyelv és irodalom általános fejlesztési és részletes követelményeinek megjelenítése az iskola pedagógiai programjába. A nyelv megőrzőse és tudása hozzájárul a kisebbségi azonosságtudat formálódásához, lehetővé teszi az nemzeti/irodalmi értékek megismerését, s e feladatát az irodalom, történelem, kultúra megismerésével együtt képes ellátni.

Az anyanyelvi oktatás megvalósítja az iskolai nevelés és oktatás általános céljait és feladatait, és e mellett biztosítja a kisebbség nyelvének tanulását, a kisebbség nyelvén való tanulást. Egy nemzet nyelve elválaszthatatlan a történelmének, szellemi és anyagi kultúrájának megismerésétől, amelyben fontos szerepet kapnak a hagyományok, szokások továbbörökítése, a nemzeti identitás megalapozása és fejlesztése. A nevelésben különösen fontos a gyermekek nyelvi kultúrájának fejlesztése, a hagyományok ápolás és a kisebbségi identitástudat megalapozása és fejlesztése. Felkészítés az együttműködéshez szükséges nyelvi képességekre, a kulturált nyelvi magatartásra, valamint annak tudatosítására, hogy a kommunikáció egyéni és társas érték, hogy a beszédkultúra a társas-társadalmi megértés fontos eleme.

Az irodalmi nevelés fő feladata a nemzeti irodalom megismertetése, az irodalom, az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felébresztése és megerősítése. Az anyanyelv és az irodalom elválaszthatatlan egységet képez, hiszen a nyelv tudása hozzájárul a nemzeti azonosságtudat formálódásához, lehetővé teszi az irodalmi értékek megismerését. Az irodalom oktatásán keresztül lehetőség nyílik a nemzetiség kultúrájának, életmódjának, szokásainak, hagyományainak és tárgyi emlékeinek megismerésére.

Az anyanyelv és irodalom oktatásának feladata:

- A tanuló ismerje fel az adott nyelv jelentőségét a gondolatok, érzelmek, szándékok kommunikációs eszközeként.
- Különböző helyzetben tudja használni a tanuló az anyanyelvét, mint a közlés eszközt. Ismerje fel a kétnyelvűség előnyét.
- Használja a tanuló az írást az önkifejezés eszközeként.
- Alkalmazza tudatosan az adott nyelv hangtani, szótani és mondattani szabályait.
- Legyen képes az adott nyelv nyelvtani struktúráinak, kategóriáinak használatára.
- Az írásbeli közlés során használja biztonságosan a helyzetnek, szándéknak megfelelő stílust, formát.
- A tanuló legyen képes az adott nyelv alapvető nyelvi és nyelvhelyességi törvényszerűségeinek alkalmazására, és művelt szintű használatára törekedjen.

- Legyen képes visszaadni írásban egy-egy irodalmi alkotás lényegét, mondani-valóját.
- A tanuló ismerje meg a magyar irodalom értékeit.
- Nyilvánvalóvá váljon számára az irodalmi és kulturális gazdagság előnyei.
- Megismerje az irodalmi és művészeti korstílusok jellemző vonásait.
- Ismerje a magyar irodalom kiemelkedő alkotóit és azok műveit.
- Tudjon párhuzamot vonni egy-egy korszak alkotói között a világirodalomban.
- Legyen tisztában az irodalmi fogalmakkal, s ezt alkalmazni tudja a művek elemzése kapcsán.
- Legyen képes az olvasási és szövegértési készségeket magas színvonalra emelni.
- Tudja alkalmazni a kommunikációs készségeket.

Az irodalomtanítás elengedhetetlen feltétele a nevelői-oktatói munkának. Az irodalomnak nagy szerepe van a nemzeti kultúra megismerésében, elmélyítésében. A tanítás elválaszthatatlan részét képezi a gyermeknevelés, az identitás kialakítása és megőrzése, s az erkölcsös viselkedésre, a helyes magatartásra való felkészítés. Mindezekre példát meríthetünk a tanításra szánt irodalmi alkotásokból. A tanulónak így lehetősége nyílik más tantárgyakkal is kapcsolatba kerülni, ami elengedhetetlen feltétele az oktatásnak. Az irodalmi és művészeti korszakok bemutatása által a festészetre, szobrászatra, építészetre nyílik rálátása, valamint az irodalmi művek kapcsán betekintést nyer a történelembe, nyelvtörténetbe, megismerkedik egy-egy ország földrajzi jellegzetességeivel, szokásaival, hagyományaival.

Az integrált tanterv magába foglalja a magyar nyelv és irodalom tanítására vonatkozó tananyagot és a tanulókkal kapcsolatos állami követelményeket egyaránt. Az oktató tananyag részletezi egy-egy osztály évre szóló tananyagának pontos meghatározását, amelyből a tanár számára nyilvánvalóvá válik, milyen témakörök kerülnek oktatásra. Ennek alapján lehetősége nyílik az adott tantárgyból összeállított tanmenet sikeres elkészítésére.

Magyar nyelv

10. osztály (heti 1 óra)

Az oktandó tananyag	A tanulókkal kapcsolatos állami követelmények
<p>Kommunikáció 3 óra</p> <p>A hallott szöveg megértésének fejlesztése (üzenet, szándék, hatás). A beszédhelyzetnek megfelelő adekvát nyelvhasználat: szövegszerkesztés élőszóban, szó- és beszédfordulatok, kommunikációs helyzetek a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepek (kontextus) megfigyelése. A kommunikációt kísérő nem nyelvi jelek lehetőségeinek és korlátainak megtapasztalása: az élőszó zenei kifejezőeszközei, nonverbális kommunikáció. A személyközi kommunikációs helyzetek megfigyelése, a kommunikáció folyamatának elemzése a tanult szakkifejezések alkalmazásával. A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos, nyilvános és tömegkommunikáció. A tömegkommunikáció jellemzői, funkciói, megjelenési formái, nyelvi és képi kifejezési formái. Néhány tömegkommunikációs műfaj megismerése. Az új „szóbeliség” (skype, chat) jelenségei és jellemzői.</p>	<p>A szövegértési és szövegalkotási készségek fejlesztése, önállóan, illetve másokkal együttműködve a tanuló képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, illetve kritikai feldolgozására a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepeinek (kontextus) megfelelően. A testbeszéd, a térközsabályozás szerepének ismerete, tudatos alkalmazása különféle kommunikációs helyzetekben; dekódolása a hétköznapi kommunikációs helyzetekben és a tömegkommunikációban. A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó üzenetek céljának dekódolása, az üzenetek manipulatív szándékának felismerése.</p>
<p>Nyelvi szintek, a nyelv grammatikai jellemzői 6 óra</p> <p>Hangtani ismeretek: a magyar hangállomány ismerete, magánhangzók és mássalhangzók rendszere, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői. A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése. A magyar hangrendszer nyelvjárási eltéréseinek megfigyelése, valamint egy tanult idegen nyelvi hangrendszerrel történő összehasonlítás. Alaktani sajátosságok: a szótő, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik.</p>	<p>Hangtani, alaktani, szótani, szó szerkezetű és mondattani ismeretek, ezek megfelelő használata az írott és szóbeli szövegalkotás folyamatában. A nyelvi szintek elemző áttekintése révén az analitikus gondolkodás, a nyelvi tudatosság fejlesztése.</p>

<p>A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, hagyományai, egy lehetséges szófaji rendszer megismerése.</p> <p>A szószerkezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik, a vonzatok.</p> <p>A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban, helyes használatuk a mondatok felépítésében.</p> <p>A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti típusai, az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése, elemzése, a helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban.</p> <p>A magyar nyelv szerkezetének összehasonlítása a tanult idegen nyelv hangtanával, alaktani szerkezetével, szóalkotási módjaival, mondatszerkezetével.</p> <p>A nyelvi szintek elemkészletéről, rendszeréről tanultak fogalmi szintű megnevezése, rendszerező áttekintése.</p>	<p>A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése.</p> <p>A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése,</p> <p>az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.</p>
<p style="text-align: center;">Szövegértés, szövegalkotás 4 óra</p> <p>Önálló szövegfeldolgozás</p> <p>A szöveg és kép összefüggése. Hatékony jegyzetelési és vázlatírási technikák megismerése.</p> <p>Különböző magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek megismerése, hivatalos szövegek alkotásának képessége.</p> <p>Szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással, a kommunikációs célnak megfelelően: adott szempontok és terjedelem szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés.</p> <p>Az anyaggyűjtés módjai írott és nem írott források felhasználásával, az idézés szabályai.</p> <p>Az esszé típusai, jellemzői, az esszéírás folyamata.</p> <p>A tanulmány, az értekezés jellemzői, kidolgozásának állomásai.</p> <p>Néhány, gyakoribb internetes szöveg szerkezetének, megjelenésének, közlési szándékának megfigyelése, a tapasztalatok felhasználása a szövegbefogadaskor, az internetes szövegek nyilvánosságának kérdése, etikája.</p> <p>Internetes szövegalkotási gyakorlatok (pl. szöveges adatbázis, forrásjegyzék összeállítása, fórum, blogbejegyzés írása).</p> <p>Hivatalos levél, kérvény, önéletrajz, motivációs</p>	<p>Önálló szövegfeldolgozás a szövegbefogadás céljának megfelelő olvasási stratégia és szövegfeldolgozási mód megválasztásával.</p> <p>A szöveg és kép összefüggése.</p> <p>Hatékony jegyzetelési és vázlatírási technikák megismerése.</p> <p>A szöveg tartalmának, céljának megfelelő jegyzetelési technika.</p> <p>A társalgás általános szerkezetének, szabályszerűségének megfigyelése.</p> <p>A leggyakoribb hivatalos szövegtípusok szerkezetének, formájának megismertetése, tárgyyszerű és funkcionális hivatalos szövegek alkotásának képessége.</p> <p>Az esszéírás technikájának megismerése és alkalmazása különböző témájú és típusú esszé írásakor.</p> <p>A kritikai gondolkodás és a felelősségérzet fejlesztése elektronikus, internetes szövegtípusok hitelességének, megbízhatóságának vizsgálata, az internetes szövegek adta nyilvánosság etikai, jogi</p>

<p>levél, meghatalmazás, elismervény. Esszé, értekezés, tanulmány.</p>	<p>kérdéseinek értelmezése során.</p>
<p style="text-align: center;">Helyesírási ismeretek 6 óra</p> <p>A helyesírás alapelvei, megismert főbb szabályszerűségei. A szöveg központozásának szabályai, használata, az írásjelek funkciója. Szövegelemzési gyakorlatok a központozás szerepének tanulmányozására. Helyesírási gyakorlatok az egybe- és különírás, a gyakoribb tulajdonnevek írására stb. Idegen szavak helyesírása, a latin betűs szavak átírása. Helyesírási szótárak, elektronikus helyesírás-ellenőrző programok szerkezetének és működésének megismerése, használatuk az iskolai és a mindennapi szövegalkotásban. Az internetes szövegek eltérő helyesírásának, jelhasználatának funkciója. A normától való eltérés stilisztikai hatásának felismerése, értelmezése.</p>	<p>Helyesírási alapelvek felismerése, használata, írásjelek adekvát használata, helyesírási szótárak ismerete és használata a gyakorlatban.</p> <p>A nyelvi normaérzék, a normakövető írás fejlesztése.</p> <p>A helyesírás rendszerszerűségének megismertetése.</p> <p>A hibajavítási képesség és az önkorrektúra fejlesztése.</p>
<p style="text-align: center;">A szöveg 6 óra</p> <p>A szöveg fogalma, jellemzőinek megfigyelése, megnevezése, rendszerezése. A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra. A szóbeli és írott szövegek szerepe, eltérő jegyei. A szövegfonetikai eszközök és az írásjegyek szövegértelmező szerepe. A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek. A szövegértelem összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje. Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati szintek szerint. A legjellegzetesebb szövegtípusok: a beszélt nyelvi társalgási és az írott monologikus szövegek. Szövegköziség, az internetes szövegek jellemzői. Az írott és internetes szövegek összehasonlítása, az eltérő és azonos jegyek megfigyelése, megnevezése. Az internetes adatkeresés, szöveghálók, az intertextualitás kezelése, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései. A különböző forrásból származó információk</p>	<p>A szövegértési és szövegalkotási képesség megfelelő szintje: szövegértési, szöveg-feldolgozási stratégiák (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása, szintézis, szelektív olvasás stb.) alkalmazása különféle megjelenésű és típusú szövegeken.</p> <p>Elbeszélő, magyarázó, dokumentum típusú szövegek kommunikációs funkcióinak, fő jellemzőinek ismerete.</p> <p>Beszélt és írott nyelvi, továbbá internetes szövegek eltéréseinek azonosítása. Rendszeres könyv- és könyvtárhasználat.</p> <p>A szövegszervező erők felismerése és alkalmazása a gyakorlatban.</p> <p>A szöveg általános szerkezetének, a szövegértelem összetevőinek megfigyelési és értelmezési képességének fejlesztése a legjellegzetesebb szövegtípusokon. A valamilyen szempontból egymással összefüggő szövegek közötti értelemhálózat felismertetése.</p>

<p>megadott szempontok szerint való összehasonlítása, megvitatása, kritikai következtetés levonása. Szövegek összefüggése, értelemhálózata; intertextualitás. A szövegértés, szövegfeldolgozás technikája, olvasási típusok és stratégiák.</p>	<p>A szövegelemző képességek fejlesztése: a szövegfeldolgozás módjainak gyakorlása a feladatnak megfelelő leghatékonyabb olvasástípus alkalmazásával.</p>
<p style="text-align: center;">Stilisztikai alapismeretek 3 óra</p> <p>A jellegzetes stílustípusok (stílusárnyalatok) megismerése (pl. a társalgás bizalmas vagy közömbös), felismerése, hatásának elemzése. A nyelvi szintek alkalmi és a szótárakban jelölt állandó stílusértékének megfigyelése, felismerésük, valamint alkalmazásuk a szövegalkotásban. A leggyakoribb stílusrétegek jellemzőinek megismerése, felismerése, elemzése, összefüggésben a szövegtani jellemzőkkel. A szövegek stílusának, jelentésének a befogadóra tett hatásának (stílushatás) megtapasztalása, vizsgálata; stílusgyakorlatok, szövegtranszformációk. A stíluselemek, stílusesszközök szerepének értelmezése művészi és mindennapi szövegekben (jelentésfeltáró, hatáselemző gyakorlatok). A helyzetnek, kommunikációs célnak megfelelő stílusesszközök tudatos használata a szövegalkotásban. A metafora funkciója és használata a mindennapi, továbbá a publicisztikai és a tudományos nyelvhasználatban.</p>	<p>Befogadói és műelemzési tapasztalatok, alapvető szóképek és alakzatok, nyelvi játékok, kreatív írás. Stílusregiszterek, nyelvi magatartás, nyelvi norma. Annak megtapasztalása, hogy a nyelvi elemek stílusértéke a konkrét szövegben, nyelvhasználatban kap szerepet; a stílust befolyásolja a beszélő, a kommunikációs helyzet, a megnyilatkozás célja. A megismert jelentéstani, stilisztikai, a szövegtani jelenségek felismerése és alkalmazása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében, szövegalkotásban. A közlési szándéknak és beszédhelyzetnek megfelelő stílusréteg, stílusárnyalat és stílusesszköz használata. A fogalmi, a kreatív gondolkodás, a szövegértelmező képesség fejlesztése.</p>
<p style="text-align: center;">Jelentéstan 3 óra</p> <p>A szavak jelentésének szerkezete, jelentéselemek. A hangalak és jelentés viszonya, jelentésmező. Motivált és motiválatlan szavak felismerése, használata. A metaforikus kifejezések szerkezete, jellemző típusai, használati köre. A mondat és szövegjelentés. A jelentés szerepe a nyelvi szerkezetek kialakításában. A jelentés és a nyelvi-grammatikai funkció összefüggése. A szórend jelentésváltozatainak megfigyelése, hatásértelmezés. Nyelvünk gyakori metaforikus kifejezéseinek és</p>	<p>Az azonos alakú, többjelentésű és a rokon értelmű szavak, alkalmazásuk a beszélt és írott szövegalkotásban. Közmondások, szólások jelentésének és eredeti funkciójának ismerete, nyelvi és nem nyelvi kommunikációs üzenetek jelentése. Közismert egynyelvű szótárak önálló használata (pl. értelmező, szinonima). A hangalak és jelentés viszonyának felismerése, értelmezése különböző beszédhelyzetekben. A mondat és szövegjelentést meghatározó tényezők felismerése. A magyar szórend megváltozása és az üzenet jelentésváltozása közötti összefüggés felismerése mondat-átalakítási gyakorlatokkal.</p>

Magyar nyelv

11. osztály (heti 1 óra)

Az oktandó tananyag	A tanulókkal kapcsolatos állami követelmények
<p style="text-align: center;">Kommunikáció 2 óra</p> <p>A különböző kommunikációs színtereknek és helyzeteknek megfelelő nyelvi és nem nyelvi jelek használata. Az egyes helyzetek által megkívánt formák megsértésének dekódolása, a szándék felismerése, megfelelő kezelése. A kommunikációs zavarok felismerésére és feloldására néhány taktika elsajátítása. A manipulációs szándékok felismerése.</p>	<p>Tájékozottság különféle beszédhelyzetek megítélésében; megfelelő stílus és magatartás megtalálása ismeretlen kommunikációs helyzetben is. Kommunikációs zavarok felfedezése, elhárítása. A mindennapi társalgásban, a nyilvános kommunikációs színtereken, valamint az internetes felületeken előforduló manipulációs szándékok, hibás következtetések felismerése. A reklámok, internetes felületek verbális és nem verbális közlési szándékának felismerése.</p>
<p style="text-align: center;">Retorika 6 óra</p> <p>A kommunikációs funkciók ismerete, alkalmazása. Érvelő szövegek értelmezése és alkotása. A szóközi beszéd kommunikációs funkciói. A beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig. A szónok tulajdonságai, feladatai. Az érvelés logikája, technikája; az érvek elrendezése. Az érvelési hibák. A cáfolat módszerei. A kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése. A hatásos előadásmód eszközei. Az érv felépítése. Stilisztikai és jelentéstani ismeretek. Kulturált véleménynyilvánítás. A klasszikus retorika alapfogalmainak megismertetése, ezek alkalmazása a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban. A hatásos érvelés technikájának, a legfőbb érvelési hibáknak a megismertetése.</p>	<p>A kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása. Az előadás szemléltetésének módjai: bemutatás, prezentáció stb. A hatásos meggyőzés és véleménynyilvánítás nyelvi (mondat- és szövegfonetikai eszközök) és nem nyelvi kifejezésbeli eszközei a különféle szövegműfajokban, az audiovizuális és multimédiás közlés különböző formáiban. A hivatalos felszólalás, hozzászólás gyakorlása különböző helyzetekben. Monologikus szöveg (előadás, beszéd) és memoriter kifejező tolmácsolása. Önálló beszéd megírásához, annak a hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése.</p>

<p style="text-align: center;">Általános nyelvészeti ismeretek 2 óra</p> <p>Az ember mint nyelvhasználó lény; a nyelv, a kommunikáció és az ember elválaszthatatlan egysége.</p> <p>A nyelv mint jelrendszer, a nyelv mint a gondolkodás része.</p> <p>A nyelvek egyező és eltérő tulajdonságai, nyelvtipológia, főbb nyelvtípusok és jellemzőik (az anyanyelvhez és más, tanult, ismert nyelvek jellemző tulajdonságainak összehasonlító megfigyelése).</p> <p>Nyelvi identitás.</p> <p>Korlátozott kódú nyelvek: gesztusnyelvek, jelnyelvek.</p>	<p>Kommunikáció és jelentéstan.</p> <p>A rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése: általános, összefoglaló ismeretek a nyelvről, a nyelv és az ember viszonyáról.</p>
<p style="text-align: center;">Szövegtani, jelentéstani és stilisztikai ismeretek 3 óra</p> <p>A nyelv működésének, a nyelvhasználatnak a megfigyelése különböző kontextusokban, különböző cél elérésére.</p> <p>Annak megtapasztalása, hogy az emberek hogyan képesek a nyelvi szöveg által közvetített jelentésen túl is hatni, befolyásolni partnerüket, hogyan képesek megnyilatkozásaikkal akár cselekvéseket is végrehajtani.</p> <p>A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése: a magyar nyelv leggyakoribb udvariassági formái használati körének, nyelvi formáinak megfigyelése.</p>	<p>A nyelvhasználat, a beszélgetés, a társalgás főbb összetevőinek a különféle beszédaktusok szerepének, megnyilvánulási formáinak megfigyelése, az együttműködési elvek tudatos használata, illetve megsértésük következményeinek megtapasztalása.</p> <p>A társalgásban előforduló néhány jellemző deixis forma szerepe.</p> <p>Az udvariassági formák használata.</p>
<p style="text-align: center;">Szövegalkotás 4 óra</p> <p>A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú és elektronikus szövegalkotás.</p> <p>A papíralapú és számítógépes jegyzetelés technikájának, módjainak ismerete.</p> <p>Az elbeszélés, jellemzés, vélemény, esszé formai és tartalmi jellemzőinek ismerete. A kommunikációs célnak, műfajnak, címzettnek, kontextusnak megfelelő stíluszeszközök. Alkalmazása.</p> <p>Gondolkodásfejlesztés, az önkifejezés fejlesztése: a papíralapú és elektronikus szövegek eltérő és hasonló jellemzőinek megfigyelése.</p> <p>A szövegalkotási képesség fejlesztése: a megismert szövegtípusokban a közlés céljának, a helyzetnek megfelelő stílusban történő</p>	<p>Lényegre törő, világos fölépítésű, információban gazdag, kifejtett szöveg alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák valamelyikében (pl. digitális formában, multimédiás kiegészítésekkel).</p> <p>Kreatív gyakorlatok a mondat- és szövegszerkezet stiláris lehetőségeinek, a szavak hangulatának, stílusértékének, nyelvrétegbeli stiláris különbségének figyelembevételével.</p> <p>Az érvelő esszé szerkezete.</p>

szövegalkotás. Esszéírási gyakorlatok.	Szövegalkotás, szövegszerkesztés, érvelő esszé.
<p style="text-align: center;">Nyelv és társadalom 4 óra</p> <p>Fejlődési irányok, változások a mai magyar nyelvben. Nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia. Nyelvünk helyzete a határon túl. Hazánkban élő nemzetiségek nyelvhasználata. A nyelvi tervezés elvei és feladatai.</p> <p>A nyelvművelés fogalma, kérdései, feladata, szinterei; a nyelvi norma.</p> <p>A nyelvváltozatok rendszere, a vízszintes és függőleges tagolódásuk.</p> <p>A köznyelv jellemzői, használati területe.</p> <p>A nyelv társadalmi tagolódása szerinti csoportnyelvek, azok jellemző használati köre, szókinése.</p> <p>A szleng és az argó fogalma, kialakulásuk, jellemző előfordulásuk, funkciójuk.</p> <p>A nyelv területi tagolódása: a leggyakoribb nyelvjárásaink jellemzői, területi megjelenésük, a regionális köznyelv jellemzői.</p> <p>A határon túli magyar nyelvhasználat főbb adatai, tendenciái, a kétnyelvűség, kettősnyelvűség, kevert nyelvűség kérdései.</p> <p>A nyelvváltozatot bemutató nyomtatott és elektronikus források (pl. szótárak, kézikönyvek, adatbázisok, honlapok) tanulmányozása.</p> <p>A tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra.</p>	<p>A nyelvhasználat társadalmi jelenségként való szemlélete.</p> <p>A vitakészség, a meggyőző érvelés fejlesztése: ismeret és véleményalkotás a nyelvtervezés néhány alapvető kérdéséről (nyelvvédelem és nyelvművelés).</p> <p>Nyelvi tudatosság növelése: a saját és a közvetlen környezet nyelvhasználatának azonos és eltérő vonásainak, valamint nyelvjárási szövegek jellemzőinek megfigyelése.</p> <p>Rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése:</p> <p>a tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom nyelvhasználatra gyakorolt hatásának megfigyelése, érvek, adatok értelmezése.</p>
<p style="text-align: center;">Nyelvtörténet 4 óra</p> <p>Változás és állandóság a nyelvben. Nyelvtípusok és nyelvesaládok, a magyar nyelv jellemzői.</p> <p>A magyar nyelv eredete, finnugor rokonságának bizonyítékai, története, kutatói.</p> <p>A nyelvrokonság bizonyítékainak tudományos eszközei.</p> <p>A nyelvtörténeti kutatások forrásai: kézírásos és nyomtatott nyelvmemlékek.</p> <p>A magyar nyelv történetének főbb korszakai, a legfontosabb nyelvmemlékeink (<i>A tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd, Ómagyar Mária-siralom</i>) megismerése.</p> <p>Nyelvtörténeti-nyelvtudományi kézikönyvek (pl. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára) megismerése, használata.</p> <p>Az összehasonlító nyelvtudomány módszerei.</p> <p>A szókinés jelentésváltozásának főbb típusai,</p>	<p>A szinkrón és diakrón nyelvszemlélet fejlesztése.</p> <p>Kellő tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között.</p> <p>A magyar nyelv történeti korszakairól szerzett tudás összekapcsolása az irodalomtörténeti és történelmi tanulmányokkal.</p> <p>A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése: a magyar nyelv eredetéről kialakított elméletek ismeretében elhatárolódás a tudománytalan nyelvrokonítástól,</p> <p>nyitottság az újabb tudományos kutatások</p>

<p>tendenciái. A nyelvújítás története, hatása, értékelése, ortológus-neológus vita főbb állomásai és szereplői, a magyar nyelv sztenderdizációja. A mai nyelvállapot néhány jellemzője.</p>	<p>irányában.</p>
<p style="text-align: center;">Ismeretek a nyelvről 5 óra</p> <p>A tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási, nyelvi ismeretek rendszerező áttekintése. Nyelv, beszéd, kommunikáció, szöveg, nyelvi szint, retorika, stílus, jelentés, nyelv és társadalom, magyar nyelv, nyelvtörténet, nyelvi változás.</p>	<p>A tanult anyanyelvi ismeretek. Rendszerező képesség, önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása.</p>

Magyar irodalom

10. osztály (heti 1 óra)

<p style="text-align: center;">Az elsajátítandó tananyag</p>	<p style="text-align: center;">A tanulókkal kapcsolatos állami követelmények</p>
<p style="text-align: center;">A középkor magyar irodalma 1 óra</p> <p style="text-align: center;">Az első magyar nyelvemlékek</p> <p>A magyar nyelvű írásbeliség és irodalom kialakulása (a XII. század vége és a XIII. század eleje).</p> <p>A szórványemlékek (töredékek, Gyulafehérvári Sorok, Königsbergi Töredék és Szalagjai, A tihanyi apátság alapítólevele), jelentőségük.</p> <p>A szövegemlékek. A Halotti Beszéd és Könyörgés. Retorikai elemek a temetési prédikációban.</p> <p>A kifejezőkészség és a fejlett nyelvi gyakorlat mint a latin nyelv pozitív hatása.</p> <p>Az Ómagyar Mária-siralom.</p> <p>Irodalmi jelentősége, keletkezésének ideje, felfedezése. Sorsának viszontagságai. A mélységes anyai szeretet és fájdalom kifejeződése a műben. A bánat és a szenvedés lírai megnyilvánulása.</p>	<p>A tanuló:</p> <p>jellemezze a magyar nyelvű írásbeliség és irodalom kialakulásának jelentőségét; tudjon különbséget tenni a szórványemlék és szövegemlék közt; tudjon mindkét műfajra példákat mondani; ismerje az első szövegemlékünk tartalmát; tudja, melyik kódexben található;</p> <p>tudjon megnevezni más kódexeket is (Jókai-kódex, Leuveni-kódex); legyen képes felsorolni a Halotti Beszéd és Könyörgés stílusjegyeit;</p> <p>értelmezze a legrégebb magyar vers tartalmát és mondanivalóját, konkrét és általánosított vonatkozásban;</p> <p>jellemezze a legenda mint műfaj fogalmát; elemezze a magyar nyelvű legendákat,</p>

<p style="text-align: center;">A magyar nyelvű legendák</p> <p>Anyanyelven megszólaló legendák a XII–XIII. században. A legendák erkölcsi, társadalmi indíttatása.</p> <p>A Margit-legenda. Keletkezése, történelmi háttere, tartalma, mondanivalója.</p> <p>IV. Béla király hazaszeretetének jellemzői. Margit rendkívüli egyénisége. Az alázatosság és Isten iránti szeretet bemutatása a műben.</p> <p>A legenda archaikus nyelvezete.</p> <p>Szent Barlaám és Jozafát élete</p>	<p>magyarázza azok jellemzőit; elemezze a Margit-legenda tartalmát, mondanivalóját, üzenetét a mának; legyen képes kikeresni a régi irodalmi szövegekből az archaikus kifejezéseket; magyarázza, mi a figura etymologica, az alliteráció; magyarázza a rím fogalmát, fajtáit (a tanultak értelmében); tudjon egyéni véleményt alkotni a legrégebb szövegemlékeinkről, azok nyelvezetéről; tudja a feladott részleteket emlékezetből</p>
<p style="text-align: center;">A magyar reneszánsz 2 óra</p> <p style="text-align: center;">Janus Pannonius</p> <p>a magyar reneszánsz első humanista költője, a magyar világi költészet megteremtője. Élete, irodalmi munkássága.</p> <p>Búcsú Váradtól</p> <p>Az első magyar humanista mű. A költemény szépsége, líraisága.</p> <p>A búcsú fájdalma a szeretett várostól. A visszahúzó, visszatartó értékek. A lírai hős lelkiállapota.</p> <p>A refrén szerepe a költeményben.</p> <p>Egy dunántúli mandulafáról</p> <p>Epigrammaformába sűrített elégia. A virágzó mandulafa szépségének megjelenítése a hideg télben. A mandulafa és a fiatal költő közös sorsának értelmezése.</p> <p>Pannónia dicsérete</p> <p>A hazaszeretet és az önértékelés szerepe az epigrammában.</p> <p>Itália és Pannónia összevetése. A költői öntudat kifejeződése a műben.</p> <p>Mikor a táborban megbetegedett</p> <p>A testi gyötrelem okozta érzelmi hullámvész, lírai személyesség a költeményben.</p> <p>Saját lelkéhez</p> <p>Megrendítő elégia a test és a lélek, a vágyak és a valóság, a jelen és a jövő viszonyáról.</p> <p style="text-align: center;">A reformáció</p> <p style="text-align: center;">A reformáció kezdete 1 óra</p> <p>A reneszánsz és a reformáció sajátos és ellentmondásos kapcsolata. Az előreformátorok tevékenysége. Az anyanyelvi bibliafordítások irodalmi értéke. A nagy reformátorok. A magyarországi reformáció</p>	<p>jellemezze Janus Pannonius életét, irodalmi munkásságát, nevének eredetét, költészetének sajátosságait;</p> <p>legyen képes kifejtetni a költemények szépségét, a gazdag tartalmi megjelenítést;</p> <p>fejtse ki véleményét a búcsúzásról, irodalmi példákkal illusztrálva (Petőfi: János vitéz – Jancsi és Iluska búcsúja, Arany: Toldi Miklós búcsúja édesanyjától); ismerje a refrén szerepét a költeményben; tudja leírni a virágzó fa szépségét; összevetni a tavasz és a tél jellemzőit, a fácska és a költő sorsát; értse és fejtse ki a költő hazaszeretét, önértékelését; tudja meghatározni Pannónia földrajzi tájegységét; ismerje a refrén szerepét;</p> <p>ismerje az epigramma műfaját;</p> <p>találja meg a közös sajátosságokat az ókori görög epigrammákban és Janus Pannonius epigrammaiban;</p> <p>tudja kifejtetni a reneszánsz és a reformáció kapcsolatát; tudja megnevezni a reformátorokat; ismertetni irodalmi tevékenységük jelentőségét;</p>

történelmi és politikai háttere. A könyvnyomtatás szerepe. Károlyi Gáspár bibliafordítása. Az első magyar nyelven nyomtatott könyv. Magyar irodalmi élet a XVI. században. Új irodalmi műfajok. Tinódi Sebestyén és a históriás ének.

A magyar próza megszületése és jeles képviselői: Heltai Gáspár és Bornemisza Péter.

Balassi Bálint 2 óra

Életútja, irodalmi munkássága. Balassi mint a magyar líra és költői nyelv megteremtője. A Balassa-kódex. Verseinek témaköre.

Szerelmi költészete

A szerelem mint az emberi élet egyik legfőbb értéke, ihlető forrás Balassi költészetében.

Daloskönyv

Petrarca hatása Balassi költészetére. Szerelmi lírájának sajátos vonásai.

Hogy Júliára talál...

Eragadtatott, ujjongó bókok halmaza. A véletlen találkozás öröme. A metaforák lírai értékei.

Darvagnak szól

Humanista költői lelemény, a költő kitartó szerelmének lobogása a reménytelenség és kilátástalanság ellenére is, gyöngéd rajongása.

A Célia-versek

Kiben az kesergő Céliáról ír

A költemény lírai hangulata, szemléletes, eleven stílusa, tökéletesebb, virtuózabb rímalkotása, a kifinomult műgond, a játékos könnyedség, az érzéki hatásokra való törekvés.

Hazafias költészete: a vitézi versek

Egy katonaének

A hazáért vívott önfeláldozó harc dicsőítése, a katonaélet magasztalása. Erkölcsi értékek a műben: emberség és vitézség.

A szerkezet, a verselési forma. A hasonlatok, metaforák szerepe a költő érzelmeinek kifejezésében.

Búcsúja hazájától

A búcsúzás lelkiállapotának megjelenítése, honszeretet, az érzelmek sokszínűsége.

A megszólítások szerepe, a költemény rímelése, ritmusa.

Istenes versei

Kiben bűne bocsánatáért könyörgött...

tudja megnevezni legismertebb prózai alkotásaikat;

tudja értékelni a könyvnyomtatás művelődéstörténeti szerepét;

ismerje a XVI. századi új irodalmi műfajokat, azok művelőit;

értse és fejtse ki az új műfajok jelentőségét;

jellemezze a költő irodalmi munkásságát, életútját;

tudja megnevezni verseinek témaköreit;

a versek ismerete alapján tudja kifejezni a költő szerelmi líráját, annak sajátos vonásait;

ismerje a versek költői kifejező eszközeit;

ismerje fel a versek költői leleményét;

ismerje a Célia és a természet szépségét mutató hasonlatokat;

magyarázza a hangutánzó szavak szerepét a költő műveiben;

tudja kifejezni a vitézi élet szépségeit, a hazáját szerető vitéz életét, értelmezni a kor erkölcsi értékrendjét;

ismerje a megszólítások szerepét a versekben;

jellemezze a Balassi-strófa szerkezetét, felépítését;

illusztrálja példával az Egy katonaének c. költemény alapján;

tudja összevetni a költemény alap gondolatát, a

<p>Adj már csendességet... A vallásos líra mint a reneszánsz költészet szerves része. Balassi legszemélyesebb lírai mondanivalójának kifejezése a vallásos témában. A költemények szépsége, művészi tökéletessége. Lélek és gondolat harmóniája e költeményekben. Balassi költészetének hatása a kuruc költészetre és a virágénekekre.</p>	<p>„búcsúzás” kifejezőmódjait; megtalálni a közös és eltérő vonásokat; tudja megnevezni a költemény rímelését, ritmusát; tudjon elemzési vázlatot készíteni a költeményekhez;</p>
<p>A magyarországi barokk 1 óra A XVII. század elejétől az 1770-es évekig). A magyar barokk történelmi-politikai háttere.</p> <p>Pázmány Péter A magyar próza kiemelkedő képviselője. Stílusának jellemzői: az érzékletes, realisztikus képalkotás, a barokk körmondatok.</p> <p><u>Irodalomelmélet</u> Az emlékirat mint a magyar irodalmi barokk jellemző műfaja (Bethlen Miklós és II. Rákóczi Ferenc emlékiratai).</p> <p>Zrínyi Miklós 2 óra Életútja, irodalmi munkássága. Zrínyi mint a magyar barokk kiemelkedő alakja. Szigeti veszedelem Témája. Műfaja. Eposzi kellékei, sajátosságai. A magyarság múltbeli sikereinek megfogalmazása, a harci erények, katonai győzelmek bemutatása. Az eposz főhősének, Szigetvár kapitányának szózata katonáihoz. A várvédők erkölcsi fölénye. A haza és a magyar nép szeretetének példaértékű bemutatása. A szigeti hősök mártírhalála. Az eposz szerkezete, felépítése, művészi tudatossága, célzatos üzenete.</p> <p>A kuruc kor költészete 1 óra Kialakulásának történelmi okai. Virágzása a Rákóczi-szabadságharc idején. Jellegzetes műfajai: virágének, panaszdal,</p>	<p>tudja megnevezni a barokk irodalom legnagyobb képviselőit; ismerje a magyarországi barokk idejét, e kor történelmi vonatkozásait, jeles képviselőit; tudjon különbséget tenni a reneszánsz és a barokk stílus között; jellemezze Pázmány munkásságának jelentőségét a magyar próza nyelvének megteremtésében; ismerje az emlékirat műfaját; tudja megnevezni a magyar emlékiratokat; legyen képes szóban megfogalmazni és értelmezni az adott szöveg egy részletének tartalmát, üzenetét;</p> <p>jellemezze Zrínyi Miklós életét és munkásságát; tudja értékelni a hadvezér irodalmi tevékenységét; elemezze a Szigeti veszedelem témáját, tartalmát, mondanivalóját, üzenetét; tudja felsorolni az eposzi kellékeket; tudja értelmezni a mű cselekményeinek motivációit;</p> <p>tudja jellemezni a hőst; tudja összehasonlítani és megindokolni a magyar és török harcosok bemutatását; ismerje az eposz műfaji sajátosságait;</p> <p>jellemezze a kuruc költészet kialakulásának történelmi vonatkozásait; tudja megnevezni műfajait, ismert szerzőit;</p>

<p>vitézi táncdal, bujdosóének, Rákóczi-kesergő, Rákóczi-nóta.</p> <p>A kor ismert alkotói: Koháry István, Petróczi Kata Szidónia; jeles kutatója, Thaly Kálmán.</p> <p>Csinom Palkó, Őszi harmat után, Rákóczi-nóta, Virágénekek</p> <p>A művek elemzése.</p> <p>A költemények üzenete: a magyar nép győzelme és reménysege, a vereség fájdalma, a kiábrándulás megfogalmazása.</p> <p style="text-align: center;">Mikes Kelemen 1 óra</p> <p>Életútja és munkássága.</p> <p>Mikes mint a magyar szépróza úttörője.</p> <p>Törökországi levelek (37., 112. levél)</p> <p>Beszámoló a tapasztalatokról, személyes élményekről, a bujdosók sorsáról. A vallomások őszintesége, a természetes jellemábrázolás, a szülőföld utáni sóvárgás.</p> <p>Rodostó környékének, lakóinak szemléletes bemutatása.</p> <p>Megrendült, áhítatos, ünnepélyes tudósítás II. Rákóczi Ferenc haláláról. A ragaszkodás, a fejedelem iránti szeretet és mélységes tisztelet kifejeződése a levélben.</p> <p>Mikes számkivetettségének fájdalma, honvágya a szülőhaza után.</p>	<p>értse és legyen képes kifejtteni a kuruc költészet témaköreit, mondanivalóját, jelentőségét;</p> <p>értse és legyen képes kifejtteni a kuruc költészet hazafiasságát;</p> <p>olvasson el Ady Endre kuruc-versei közül néhányat;</p> <p>értelmezze tartalmukat;</p> <p>jellemezze Mikes életútját és irodalmi munkásságát;</p> <p>elemezze a levelek történelmi háttérét, a bujdosók sorsát, életkörülményeit;</p> <p>ismerje a levelek témakörét és üzenetét;</p> <p>jellemezze II. Rákóczi Ferenc magatartását, történelmi jelentőségét;</p> <p>értse és indokolja meg a szerzőnek a fejedelem iránti magatartását, nosztalgiáját, hazaszeretetét;</p> <p>jellemezze a levél műfaját;</p> <p>olvassa el Lévy József Mikes: 1848 c. fiktív vallomását;</p>
<p style="text-align: center;">A felvilágosodás Magyarországon 2 óra</p> <p>A magyarországi felvilágosodás társadalmi-politikai háttere. A magyar felvilágosodás első szakasza (1772–1795). Mária Terézia udvara, törekvései; a magyar nemesség célkitűzései.</p> <p>II. József felvilágosult abszolutizmusa. A „jozefinisták” és a nemesi ellenállás hívei. A magyar jakobinus mozgalom.</p> <p>A felvilágosodás második szakasza (1795–1825). Kazinczy Ferenc munkásságának jelentősége.</p> <p>A kor irodalmi élete</p> <p>A XVIII. század végi eleven irodalmi-szellemi élet kibontakozása. Folyóiratok megjelenése. A klasszicizmus és szentimentalizmus képviselői Magyarországon.</p>	<p>ismerje a magyar felvilágosodás kezdetének időpontját;</p> <p>jellemezze a magyar felvilágosodás társadalmi-politikai háttérét;</p> <p>magyarázza a kor társadalmi-politikai és eszmei törekvéseit;</p> <p>tudja megkülönböztetni a felvilágosodás két korszakát;</p> <p>értse a magyar jakobinus mozgalom célkitűzéseit;</p>

Bessenyei György

Életútja, irodalmi munkássága. Az irodalmi élet nagy tehetségű szervezője. Kulturális programja.

A magyar nyelv művelése, tökéletesítése.

Magyarság c. értekezése: kulturális terveinek nyelvi megfogalmazása szenvedélyes vitázó hangon.

Az anyanyelv iránti féltő szeretete, aggodalma, a nyelvújítás gondolata.

Kármán József

Tehetséges író, kiváló stilszta, gondolkodó.

A nemzet csinosodása című korszakos jelentőségű értekezése.

A romantika előfutára.

Fanni hagyományai című szentimentális napló- és levélregénye.

Batsányi János

Élete, irodalmi munkássága.

A franciaországi változásokra és **A látó** c. versei.

Kazinczy Ferenc 2 óra

Élete és munkásságának jelentősége.

Kazinczy mint a nyelvújító mozgalom irányítója, irodalmi életünk legtekintélyesebb vezéregyénisége a XIX. sz. első két évtizedében.

Tövisek és virágok c. epigrammagyűjteménye.

A nagy titok

Írói érdem

Szembefordulás a régivel, a maradival, ami provinciális életmódhoz vezet.

Irodalmi harca az ortológusok ellen. A nyelvújító mozgalom eredménye: a szókészlet bővítése, a stílus megújítása.

A mi nyelvünk

A magyar nyelv szépségének, páratlanságának értékelése, összehasonlítása más nyelvekkel.

ismerje a felvilágosodás kora irodalmának főbb képviselőit;

jellemezze pályájukat, munkásságukat;

értse a felvilágosult írók értekező műveinek lényegét, célkitűzéseit, mondanivalóját, eszmeiségét;

ismerje a felvilágosodás íróit;

elemezze szépirodalmi műveinek tartalmát, mondanivalóját, eszmeiségét;

tudja elemezni a tanult szépirodalmi műveket, azok tartalmi és formai sajátosságait;

fejtse ki a művek üzenetét, tanítását;

ismerje az író életútját, irodalmi munkásságát; jellemezze a főszereplőt;

tudja meghatározni a klasszicizmus és a szentimentalizmus fogalmát, stílusjegyeit, illusztrálni állításait;

tudja megfogalmazni a két vers üzenetét;

jellemezze Kazinczy életútját, irodalmi munkásságát;

értse a magyar nyelvújítás lényegét jelentőségét;

Csokonai Vitéz Mihály 2 óra

Csokonai mint a magyar felvilágosodás

jellemezze a költő életútját, költészetének

<p>kiemelkedő egyénisége. A költő stílusának sokszínűsége.</p> <p>Az estve A természetes állapot idilli harmóniájának hirdetése a romlott társadalommal szemben. A költemény üzenete, versformája.</p> <p>Konstancinápoly A dúsgazdag törökök pompájának bemutatása. Az eszményi múlt, a rousseau-i őállapot felidézése. Jövendölés, boldogító látomás egy új világról.</p> <p>Tartózkodó kérelem A miniatűr remekmű őszinte szerelmi vallomása. Kettős hangszerelésű-ütemhangsúlyos és időmértékes-verselés ritmikája.</p> <p>A tihanyi Ekhóhoz A kirekesztett, sorsüldözött, magányos ember segítségül hívja Ekhót. A boldogtalanság és boldogság párhuzamos bemutatása a költeményben. Menekülés a magányba. A természettől reméli az emberi kiteljesedést, boldogságot.</p> <p>A Reményhez A teljes lemondás és reménytelenség, a veszteség miatti fájdalom kifejezése rokokó könnyedségű formában. A szentimentalizmus jegyei a költeményben. A megszemélyesítés és az allegória szerepe a versben, a vers szerkezete, rímei.</p> <p>Dorottya Parodikus, komikus történet hősköltemény modorában; a farsangi bál részletes leírása; a dámák harca a házasodni nem akaró férfiak ellen. Realista elemek a műben. Az antik eposzi kellékek szerepe.</p>	<p>sajátosságait;</p> <p>értse és fejtse ki Csokonai kapcsolatát a felvilágosodással, állításait illusztrálja példákkal;</p> <p>magyarázza az egyes költeményekben felvetett gondolatokat, a költő érzelmi világát;</p> <p>értse és értékelje a költemények üzenetét; fejtse ki véleményét a költő magyarságáról, hazafiasságáról;</p> <p>ismerje az egyes költemények művészi kifejező eszközeit, a hasonlat, az allegória és a megszólítás szerepét;</p> <p>tudja meghatározni az elégikus óda fogalmát, témáját;</p> <p>ismerje a komikus ábrázolás, a paródia eszközeit; tudja kikeresni a Dorottya c. műből az eposz kellékeit;</p>
<p>A reformkor és a magyar romantika 1 óra Társadalmi-politikai háttér. A nemzeti nyelvért vívott harc Magyarországon. A politika és a művészet célkitűzései, romantikus történelemfilozófia.</p> <p>A magyar reformkor irodalmi élete Kisfaludy Károly korszakalkotó művei. Az első „reformországyűlés”. A jelentősebb folyóiratok. A magyar színjátszás kezdetei. A színjátszás és a</p>	<p>jellemezze és értse a reformkor társadalmi és nemzeti törekvéseit; jellemezze a magyar romantika kialakulásának társadalmi-politikai hátterét;</p> <p>tudja áttekinteni a reformkori irodalmi életet; ismerje a fontosabb irodalmi folyóiratokat; jellemezze a magyar színjátszás kezdeteit és hőskorát, nehézségeit és jelentőségét;</p>

drámai irodalom nehéz helyzete Magyarországon. A magyar színészek vidéki szereplései.

Katona József 3 óra

Életpályája, irodalmi munkássága.

Bánk bán

A mű témája, cselekménye, szerkezete. Bánk és Melinda jelleme. Bánk szeretete hazája és hitvese iránt.

Tiborc, a magyar parasztság szörnyű nyomorának felpanaszlója.

Bánk magányos harca a világ gonoszága ellen. Bánk és Gertrudis konfliktusa.

Az alkotás műfaja, nyelve és verselése, üzenete. A hazaszeretet megnyilvánulása a műben.

Kölcsey Ferenc 1 óra

Élete és munkássága. Kölcsey mint a tiszta emberideál és eszményi hazafiság megvalósítója, nemzeti himnuszunk szerzője.

Vanitatum vanitas – „hiúságok hiúsága”. A költemény bibliai vonatkozásai. Szerkezete, üzenete.

Himnusz

A költemény sajátos történelemszemlélete. A hazaszeretet művészi megfogalmazása. Isten büntetése a belső viszályok miatt. A költemény rímelése, nyelve, romantikus képei.

Huszt, Munkács című epigrammák.

A dicső múlt említése és felidézése, a hazaszeretet megnyilvánulása az epigrammákban.

Parainesis

A magyar próza remeke. A mű erkölcsi tanításai, intelmei Kölcsey Kálmánhoz. A közösség szolgálatának fontossága.

Vörösmarty Mihály 2 óra

Életpályája, irodalmi munkássága. Vörösmarty mint a magyar romantika kiteljesedésének legnagyobb alakja.

Zalán futása

Emlékezés a nemzeti dicső múltra. A mű cselekménye, szerkezete, szereplői.

A Gutenberg-albuma

A társadalmi igazságtalanság megszüntetése; humanista optimizmus, az

jellemezze Katona munkásságát, annak jelentőségét;

ismerje a mű cselekményét;

jellemezze a mű hőseit, ismerje tetteik indokait;

értse Tiborc viselkedésének motivációját; a jobbágyság helyzetét;

értse a történelmi esemény aktualizációját;

ismerje és tudja meghatározni a drámai műnem és műfaj fogalmát;

jellemezze Kölcsey Ferenc életpályáját, munkásságának jelentőségét;

tudja értékelni politikai tevékenységét;

ismerje a Himnusz témáját, üzenetét, művészi kifejező eszközeit;

elemezze az epigrammákat;

tudja értékelni és kifejtetni a Parainesis erkölcsi tanításait;

jellemezze a költő irodalmi életútját, tevékenységét és annak jelentőségét; romantikájának sajátosságait, romantikus képeinek eszmei töltetét;

elemezze a művek tartalmát, eszmei mondanivalóját, megírásának célját, üzenetét a mának;

értse és tudja értelmezni a boldogság fogalmát a költő felfogásában, az ember küldetésének szerepét, fontosságát;

értse a költeményben felvetett gondolatokat, a

<p>elképzelt tökéletes társadalmi rend megvalósulása.</p> <p>Gondolatok a könyvtárban</p> <p>Az élet értelme, az emberi boldogság keresése, erkölcsi tanítások megfogalmazása; az ember, az egyén küldetése, feladata.</p> <p>Szózat</p> <p>Az élet egyetlen értelme – az ember küldetésének beteljesítése; a jövőbe vetett hit megfogalmazása, reményteljes befejezése. A megszólítások szerepe a műben. A hazafiság eszméjének kifejeződése a műben.</p> <p>A merengőhöz</p> <p>Filozófiai boldog vallomás Laurához, az olvasóhoz. A tiszta erkölcs, gondolkodás és vágy értékének felmagasztalása.</p> <p>A vén cigány</p> <p>A rapszódia mint az idős költő metaforája. A szebb jövő biztató ígérete a szabadságharc bukása okozta csüggedés és kétségbeesés közepette a zsarnokság elleni harc végigvívása által.</p> <p>A mély krízisen győzedelmeskedő humanizmust kifejező költői képek.</p> <p>A refrén szerepe a műben.</p>	<p>feladatvállalást;</p> <p>tudja, mit tart a költő az ifjúság erkölcsös életéről,</p> <p>tudjon különbséget tenni az ábránd és a valóság között;</p> <p>értse a „vén cigány” metaforát és a refrén szerepét a műben;</p> <p>tudja meghatározni a rapszódia fogalmát, ismerje a szó eredetét;</p>
<p>A magyar regény kezdetei 1 óra</p> <p>A regény szó eredete. A legelső magyar társadalmi regény; az első sikeres regény. A romantika szerepe a regényírásban.</p> <p>Eötvös József</p> <p>Életútja, irodalmi munkássága, társadalomábrázolása, történelemszemlélete.</p> <p>A falu jegyzője</p> <p>A szerző politikai elveinek, társadalombírálatának művészi megfogalmazása a regényben.</p> <p>A regény cselekménye, szereplői. A főszereplő alakja.</p>	<p>ismerje a regény szó eredetét, a regény műfaját;</p> <p>jellemezze Eötvös életét és munkásságát; elemezze a regény tartalmát, ismerje mondanivalóját, politikai jelentőségét a reformkorban;</p> <p>tudja értelmezni a szereplők viselkedésének motivációját;</p> <p>jellemezze a realizmust mint alkotó módszert;</p>
<p>Petőfi Sándor 3 óra</p> <p>Életpályája, munkássága. Pályájának történelmi háttere. Barátsága Arannyal. Petőfi a szabadságharcban. Hazája és a magyar nép iránti szeretete. Világirodalmi jelentősége.</p> <p>Tájköltészete</p> <p>A szülőföld mint a szabadság jelképe. A tájábrázolás sajátos szerkesztési technikái: a</p>	<p>ismerje Petőfi életútját, népiességének és forradalmiságának történelmi és (világ)irodalomtörténeti jelentőségét, műveinek főbb témaköreit;</p> <p>ismerje az egyes Petőfi-művek tartalmát, eszmei mondanivalóját, üzenetét a mának;</p>

látókör tágítása és fokozatos szűkítése (Az alföld, A csárda romjai, A Tisza, A puszta, télen, Kis-Kunság).

Elbeszélő költeményei

A helység kalapácsa mint remek stílusparódia: elhatárolódás a romantika dagályosságától.

Szerelmi lírája

Cipruslombok Etelke sírjáról

A beteljesületlen szerelemvágý a ciklus verseiben. A versek epigrammai szerkezete.

Szabadság, szerelem – költészetének két legfontosabb témaköre (Sors, nyiss nekem tért...).

Reszket a bokor, mert...

A búcsúvers a nyugodt lelkiállapot tükrözője (Hol a leány, ki lelkem röpülését...).

Hitvesi költészete

Szeptember végén

A nyárba ötvöződő elmúlás képe; féltő szeretet a hitves iránt; a síron túli szeretet kifejezése; bizonyosság az örök hűségről.

Minek nevezzetek?

A hitvesi líra megteremtése a magyar irodalomban. Mélységes tisztelet és szeretet felesége iránt. Az őszinte, tiszta szerelem művészi megfogalmazása (Bírom végre Juliskámat, Mily szép a világ!, Beszél a fákkal a bús őszi szél).

Költői feladatvállalás. Petőfi ars poeticája.

Politikai költészete

Nemzeti dal

Kiáltvány, felhívás, szózat a nemzethez: a szabadságharc egyik közvetlen kiváltó oka és jelszava; a magyar nép indulója. A nemzeti egység gondolata a műben.

A nép nevében

A nép történelmi szerepének hangsúlyozása.

Egy gondolat bánt engemet

A személyes és a világ-felszabadító harc összefonódásának lírai víziója.

Föltámadott a tenger

A nemzeti összefogás sürgetése a szabadságharc indulásakor. A gálya és a tenger metaforája a műben.

Európa csendes...

Az apostol

A romantikus elbeszélő költemény megírásának története, cselekménye. A mű szerkezete. Életrajzi motívumok a műben. A szereplők jelleme. A költő azonosulása a

tudja jellemezni a versek lírai hőseit, az elbeszélő művek hőseit, azok jellemét, a bennük kifejezett eszmeiséget;

ismerje a művek szerkezetét, a kompozíció szerepét a gondolati tartalom kifejezésében;

ismerje a versek formai-stiláris jegyeit, szóképek és más stiláris eszközök motiváltságát;

fejtse ki véleményét a tájleíró és szerelmi költeményekről;

tudja tartalmilag és formailag elemezni a tanult műveket;

tudja emlékezetből a feladott műveket vagy műrészleteket;

tudja megkülönböztetni az egyes művek műfajait, a műfajok sajátosságait;

tudjon egyéni véleményt alkotni az egyes művekről, azok mondanivalójáról;

ismerje és értse a költemények üzenetét;

értelmezze a szóképeket;

értse a lírai hős érzésvilágát;

jellemezze az elbeszélő költemény főhősét és szereplőit;

<p>főszereplővel. Szilveszter, a világmegváltó apostol romantikus alakja.</p>	
<p>A XIX. század második felének magyar irodalma 3 óra</p> <p>Magyarország társadalmi-politikai helyzete a szabadságharc után. A Bach-korszak. A kiegyezés és az ország fejlődési távlatai. Új eszmei és irodalmi törekvések a XIX. sz. második felében.</p> <p>Arany János Életpályája, irodalmi munkássága. Pályájának történelmi háttere és korszakolása. A népies-nemzeti irányzat megteremtése: a nemzeti törekvések ébrentartása. Arany jelentősége. Epikája A Toldi-trilógia: Toldi, Toldi szerelme, Toldi estéje A mű eszmeisége: a nép felemelkedésének igénye. A mű szerkezete, cselekménye. Toldi jellemének sokrétűsége. Az elbeszélő költemény nyelve, művészi kifejező eszközei. A cselekményszöveg népmesei motívumai. Romantikus elemek a műben. Az „eposz formájú elégia”. Hangulati és életszemléleti különbségek a trilógiában. A nagyidai cigányok A szabadságharc hibáinak bemutatása a műben. Az eposz alapja: a XVI. századi történelmi anekdota. A mű szerkezete, nyelve. Csóri vajda, a nagy álmodozó. Buda halála Egy hun eposz-trilógia első része. A modern lélektani regények eszközeinek felhasználása a műben. A költemény új nyelvi és verselési szempontjai. Lírája Világos után Letésem a lantot Két korszak, a jelen és a múlt szembeállítás a költeményben. A mű érzelmi kettőssége, elégiai és ódai hangneme. Az örök zsidó A létezés értelmének kutatása. A mű filozófiai eszmevilága: van-e értelme az emberi életnek? Balladai hangneme (Összel, Kertben, Visszatekintés, A lejtőn). A nagykőrösi balladák</p>	<p>ismerje a XIX. század második felének történelmi-politikai helyzetét; ismerje a kor főbb eszmeáramlatait, törekvéseit;</p> <p>ismerje e kor fontosabb íróit, költőit, jelentősebb irodalmi alkotásaikat; ismerje a költő életútját, tanári és irodalmi tevékenységét;</p> <p>ismerje a költő életútjának történelmi hátterét, tudja jellemezni a kort, amelyben élt és a kor főbb eszmeáramlatait, társadalmi törekvéseit;</p> <p>ismerje az egyes művek tartalmát, mondanivalóját, helyét és szerepét az életműben, irodalomtörténeti jelentőségét;</p> <p>tudja jellemezni az egyes művek hőseit, a bennük megtestesülő eszmeiséget, ábrázolásuk nyelvi és stiláris eszközeit;</p> <p>ismerje az egyes pályaszakaszok költői törekvéseit, a hozzájuk kapcsolódó műveket;</p> <p>legyen képes összehasonlítani az egyes hősokeket; ismerje a költő lírai magatartását az egyes művekben;</p> <p>értse az egyes művek cselekményének ok-okozati összefüggéseit; tudja tartalmilag elemezni a tanult műveket;</p> <p>ismerje fel a művek nyelvi-stiláris kifejező eszközeit; ismerje az egyes művek műfaji sajátosságait;</p>

<p>A műballada világirodalmi rangra emelése. Balladáinak témaköre. A nemzet ügyének szolgálata a balladák által. Erkölcsi kérdések megfogalmazása a balladákban.</p> <p>Ágnes asszony A lélektani ballada. Központi témája: a bűn. A párbeszéd szerepe. A ballada szerkezete. Az Ószikék balladáit</p> <p>Tengeri-hántás A népelet tragédiájának bemutatása. Jelen és múlt összefonódása a műben. A reális valóság és a babonás elemek keveredése a balladában.</p>	<p>tudjon önálló véleményt alkotni a művekről, azok hőseiről, a bennük megtestesített eszmeiségről;</p> <p>tudja emlékezetből a feladott műveket;</p> <p>legyen képes elemzi a költő tanult balladáit;</p> <p>jellemezze a ballada szereplőit; értse és tudja megfogalmazni a balladák üzenetét, tanítását; ismerje a ballada és a műballada jellemzőit;</p>
<p>A romantika jegyei a magyar prózában</p> <p>Jókai Mór 2 óra</p> <p>Élete és pályaképe. Jókai kora. Ifjúkori művei. Szerepe az 1848–49-es magyar szabadságharcban. Írói kibontakozása. Nagy regényei.</p> <p>Az arany ember A polgárosodás szükségszerűségének és a polgári erkölcs útvesztőinek ábrázolása a műben. A mű cselekménye, eszmei mondanivalója, szerkezeti felépítése. A szereplők rendszere. Timár Mihály, a vívódó, meghasonlott hős. Noémi eszményített alakja. A mellékszereplők. A regény romantikus és realista vonásai. Jókai regényírói stílusa. Jókai mint a magyar prózai nyelv megteremtője.</p>	<p>ismerje az író életútját, politikai szerepvállalását;</p> <p>ismerje a kort, amelyben Jókai élt és alkotott, a kor főbb nemzeti és irodalmi törekvéseit;</p> <p>tudja megnevezni az író fontosabb regényeit; ismerje az életmű főbb témaköreit (a hősi múlt, a jelen, a nemzet polgárosodása, az utópikus művek);</p> <p>ismerje a tanult regény tartalmát és mondanivalóját;</p> <p>tudja jellemezni a regény hőseit, értse a bennük kifejezett eszmeiséget, tudjon önálló véleményt alkotni a műről, a hősökről, tetteik motivációjáról;</p> <p>ismerje a regény szerkezetét, az íróra jellemző kompozíciós sajátosságokat, stiláris eszközöket.</p>

Memoriter

Halotti Beszéd és Könyörgés (részlet)

Ómagyar Mária-siralom (részlet)

Balassi Bálint: Hogy Júliára találá...

William Shakespeare: Hamlet (részlet)

Bessenyei György: Magyarság (részlet)

Batsányi János: A franciaországi változásokra

Kazinczy Ferenc: A nagy titok

Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez

Alekszandr Puskin: Jevgenyij Anyegin (részlet)

Katona József: Bánk bán (részlet)

Kölcsey Ferenc: Himnusz, Huszt

Vörösmarty Mihály: Szózat, A vén cigány (részlet)

Petőfi Sándor: Az alföld, Egy gondolat bánt engemet, Föltámadott a tenger,

Európa csendes... (részlet), Szeptember végén, Nemzeti dal

Arany János: Szondi két apródja (részlet), Letésem a lantot

Magyar irodalom

11. osztály (heti 1 óra)

Az elsajátítandó tananyag	A tanulókkal kapcsolatos állami követelmények
<p data-bbox="240 938 707 1005">A magyar irodalom a XIX. század utolsó harmadában 3 óra</p> <p data-bbox="379 1048 568 1081">Madách Imre</p> <p data-bbox="170 1081 778 1189">Életpályája. Tanulmányai. A szellemi élet sodrában. Rajongó bizakodás, az emberi haladásban vetett hite. Drámaírói munkássága.</p> <p data-bbox="209 1232 491 1265">Az ember tragédiája</p> <p data-bbox="170 1267 778 1554">A tragédia létrejöttének körülményei, kapcsolat a korrallal és az író egyéni sorsával. A mű eszmei mondanivalója, tartalma, szerkezete. A keretszín. A drámai költemény témája: az eszmék sorsa az emberiség történelmében. Ádám, Éva, Lucifer jelleme. A tragédia verselése. A befejező gondolat üzenete.</p> <p data-bbox="349 1597 596 1630">Vajda János 1 óra</p> <p data-bbox="170 1673 778 1780">Írói életútja, költészetének kibontakozása. A magyar költői nyelv megújítója. Híd Petőfi és Ady között.</p> <p data-bbox="170 1783 778 1890">Újszerű tájlíra megfogalmazása a Sirámok, A vaáli erdőben, a Nádas tavon c. költeményekben.</p> <p data-bbox="170 1892 778 2000">A szépség és a szerelem feledhetetlen emléke, be nem teljesülő vágya a Húsz év múlva és a Harminc év után c. alkotásokban.</p>	<p data-bbox="804 1048 932 1081">A tanuló:</p> <p data-bbox="818 1081 1425 1149">ismerje az író életútját, annak történelmi hátterét;</p> <p data-bbox="818 1193 1425 1261">ismerje a mű tartalmát és eszmei mondanivalóját;</p> <p data-bbox="818 1263 1425 1370">tudja értelmezni a történelmi színeket, a szereplők viselkedésének motivációját, a befejező gondolat üzenetét;</p> <p data-bbox="818 1373 1425 1525">tudja megnevezni és értelmezni a drámai szituációkat a különböző színekben; értse az összefüggéseket és eltéréseket Bánk és Ádám alakjában a két mű alapján;</p> <p data-bbox="818 1673 1425 1780">ismerje a költő életútját; értse a jelképes-szimbolikus kifejezéseket Vajda költészetében;</p> <p data-bbox="818 1856 1425 1964">ismerje fel a költői képeket, azok szépségét és szerepét a hangulati lírában; értse a hangulati líra fogalmát;</p>

<p style="text-align: center;">Mikszáth Kálmán 2 óra</p> <p>Irodalmunk egyik legnagyobb művésze. Életpályája, írói tevékenysége. A magyar valóság ábrázolása műveiben.</p> <p>A korai novellák – epizódok a nép életéből, újszerű ábrázolásban.</p> <p>Tót atyafiak, A jó palócok Anekdoták, népi mondák, epizódok, hiedelmek, babonák a novellákban.</p> <p>Az a fekete folt, Lapaj, a híres dudás, Bede Anna tartozása c. novellák tartalma, üzenete. A szereplők jelleme.</p> <p>Beszterce ostroma A regény keletkezése, cselekménye, szereplői. Pongrácz István, a korabeli dzsentrí típusának megtestesítője. A lovagkor szabályai szerint élő gróf erkölcsé, jelleme. Más szereplők a műben.</p> <p>A Noszty fiú este Tóth Marival A regény keletkezésének körülményei. A lecsúszott dzsentrí kalandjának története a gazdag polgárlánnyal. A regény cselekménye, mondanivalója, szereplői, mellékszereplői. A magyar kapitalizmus a regényben.</p>	<p>ismerje az író életrajzát, pályájának egyes szakaszait; értse az írói ábrázolásmód újszerűségét;</p> <p>ismerje a művek tartalmát és mondanivalóját; tudja megfogalmazni azok üzenetét;</p> <p>értse a szereplők viselkedésének motivációját;</p> <p>a tartalom ismerete alapján tudja jellemezni a főszereplőket, értelmezni a többi szereplő viselkedésének motivációját;</p> <p>ismerje a művek keletkezésének körülményeit;</p>
<p style="text-align: center;">A századvég novellisztikája és regényirodalma 1 óra</p> <p>A századforduló a magyar novella klasszikus korszaka. A hírlap- és folyóiratkiadás szerepe a novellairodalom fejlődésében. A legfrissebb epikus novellisták: Petelei István, Gozsdu Elek, Bródy Sándor, Gárdonyi Géza, Tömörkény István, Thury Zoltán, Ambrus Zoltán, Csáth Géza.</p> <p>A magyar novellisták alapvető élménye: az emberi lelkek mélyén lejátszódó tragédiák a millennium megünneplésére készülők országban.</p>	<p>ismerje a századvégi novellistákat a megnevezés és műveik legfőbb jellegzetessége szintjén;</p> <p>ismerje a novella műfaját és a novellisztikus ábrázolásmód jellegzetességeit;</p> <p>tudjon egyéni véleményt alkotni az olvasott novellákról;</p>
<p style="text-align: center;">A XX. század első évtizedeinek magyar irodalma</p> <p>A korszak történelmi-társadalmi háttere, irodalmi élete. A „modernség” jelszava. A Nyugat c. folyóirat jelentősége, nemzedékei. A Nyugat stílusforradalma.</p> <p style="text-align: center;">Ady Endre 3 óra</p> <p>Életpályája. Publicisztikai tevékenysége.</p>	<p>ismerje a XIX. század végi történelmi változásokat és változatlanságokat Magyarországon; tudja értékelni a Nyugat c. folyóirat jelentőségét;</p> <p>ismerje a folyóirat nemzedékeit, azok főbb képviselőit;</p>

Ady mint a Nyugat vezérlakja. Költészetének újszerűsége, modernsége; szimbolizmusa, szimbólumrendszerei.

Költészetének főbb témakörei.

Ady ars poeticája.

Góg és Magóg fia vagyok én...

A vers bibliai vonatkozásai. A jelképek értelmezése. A hazaszeretet kifejezése ars poetica megfogalmazásban.

A Hortobágy poétája

A művész tragédiája a műveletlen környezetben; a poéta sorsa itt – az elnémulás.

Ady magyarság-versei

Nekünk Mohács kell

A nemzet pusztulásának lehetősége, a nemzetféltés gondolata a költeményben.

A föl-földobott kő

A vers címadó metaforája. A hazaszeretet visszahúzó ereje, azonosulás a költői képpel.

A Léda-versek

Héja-nász az avaron

A ellentmondásos, vívódó szerelem ábrázolása a műben. A héják: a szerelmesek szimbóluma. Ady szerelemfelfogása: a gyötrelmes szerelem, ennek motivációi.

Elbocsátó, szép üzenet

A törvénytelen szerelem megtagadása. A vers kíméletlen, szeretetlen hangneme.

Az istenes versek

Az Illés szekeren

A vers bibliai vonatkozása. A költő hitszomja. Az Illés-metafora üzenete.

A Sion-hegy alatt

Diákkori emlékek felelevenítése a költeményben. A reménytelen istenkeresés, a hirtelen hinni akarás lírai megfogalmazása. A költői képek hangulata.

Háborúellenes költészete

Emlékezés egy nyár-éjszakára

A költemény rapszodikus jellege. Az embertelen vadság, a távoli jövő megsejtése, a tragikus értékpusztulás, a háború kitörése éjszakájának megidézése.

Ember az embertelenségben

A költő szembehelyezkedése a háborúval. A tehetetlenség kínzó érzésének kifejezése; a másokért való élés reménye, hit a szebb jövőben; az emberség megélése az embertelenségben.

A Csinszka-versek

Órizem a szemed

A vers szépsége, különös hangulata. A

értse a Nyugat stílusforradalmának lényegét és jelentőségét;

ismerje Ady életét, irodalmi munkásságát, főbb témaköreit;

értse Ady költészetének újszerűségét, modernségét;

tudja értelmezni a Góg és Magóg nevek eredetét, bibliai vonatkozásait;

tudja összevetni a művész sorsát Ady idejében és napjainkban;

tudja értelmezni a hazaszeretet és a nemzetféltés megfogalmazását Ady verseiben;

értse Ady szerelemfelfogását, szerelemmel-vertségét műveiben;

helyesen értelmezze Ady és Léda viszonyának, kapcsolatának motivációit;

értse és fejtse ki Ady hő szerelemvágának és szeretetvágának okait és azt, hogy miért vágyik az emberszeretetre;

ismerje Ady isten-élményét és saját küldetéstudatát, az istenes versek szépségét, üzenetét;

értse Ady magatartását a háborúval szemben;

tudja elemezni az egyes versek témáját és mondanivalóját, művészi kifejező eszközeit;

értse a költői képek eszmei, hangulati szerepét;

elemezze a Csinszka-verseket;

<p>halálközelség, a nyugalom, a békevágy kifejezése; az öregedő férfi féltő szerelmi vallomása.</p>	<p>ismerje Ady életművének jelentőségét;</p>
<p style="text-align: center;">Móricz Zsigmond 3 óra</p> <p>A XX. sz. első felének legjelentősebb realista prózaírója. Életpályája. Írói korszakainak főbb témakörei és alkotásai. Újszerű parasztábrázolás műveiben.</p> <p>Novellái</p> <p>Tragédia</p> <p>Az emberi butaság, korlátoltság komikus ábrázolása; az éhezés, a nincstelenség személyiségromboló hatásának megjelenítése a novellában.</p> <p>Szegény emberek</p> <p>A háborús élmények embertelen, lélektipró, gyilkolásra készítő következményei. A nyomor, az éhezés lélekromboló erőinek naturalista ábrázolása a novellában. Naturalizmus és realizmus vegyítése a műben.</p> <p>Rokonok</p> <p>A kiábrándulás, az illúzióvesztés regénye. A korabeli dzsentrivilág pusztulásra ítéltségének bemutatása, érdekeik összefonódása. A panamisták. A főhős vívódásai, végzetes osztályhelyzete. A mellékszereplők ábrázolása.</p> <p style="text-align: center;">Babits Mihály 2 óra</p> <p>A sokoldalú, művelt költő, a poeta doctus. Életpályájának felívelése az ifjúkori artisztikus individualizmustól az aktív humanizmusig. Ellenzéki sége. Pacifizmusa. Racionalizmusa. Gondolati-filozófiai költeményeinek főbb témakörei, sokszínűsége, újfajta nyelvi dallama, tartalmi és formai gazdagsága.</p> <p>A lírikus epilógja</p> <p>Szonett formájú elégia. Az életcél, a lehetőség és képesség elmélkedő felmérése, megvallása. A soha-meg-nem-elégedés a versben.</p> <p>Esti kérdés</p> <p>A tárgyi világ nyers valóságához kötöttség és a nosztalgikus elvagyódás feloldatlansága a műben. A költői képek és a halmozott kérdések válaszkeresése. Impresszionista stílusjegyek a költeményben.</p> <p>Húsvét előtt</p> <p>Merész, bátor kiállítás a háború ellen. A</p>	<p>ismerje az író életpályáját, annak szakaszait; értse a novella parasztábrázolásának újszerűségét;</p> <p>tudjon különbséget tenni egy globális társadalmi és az emberi korlátoltságból fakadó szegénység okai között;</p> <p>értse a háború okozta borzalmak lélekromboló hatását;</p> <p>értse Móricz novelláinak üzenetét;</p> <p>ismerje a naturalista stílus jellemző jegyeit és ábrázoló eszközeit, azok alkalmazásának motivációját;</p> <p>ismerje fel a hasonlóságokat és eltéréseket a realizmus és a naturalizmus között;</p> <p>ismerje a Rokonok tartalmát és mondanivalóját;</p> <p>tudja jellemezni a főhőst és a mellékszereplőket, értelmezni viselkedésük motivációját;</p> <p>értse a különbséget a móríci és a mikszáthi realista próza között;</p> <p>ismerje a költő életútját, filozofikus költészetének gazdag tárgykeret, sokszínűségét;</p> <p>értse a versek mély humanizmusát;</p> <p>tudja értelmezni a versek gondolatvilágát, üzenetét;</p> <p>értse a költői képek eszmei motivációját, esztétikumát;</p> <p>ismerje fel az impresszionista és a realista</p>

szabadversre emlékeztető rapszódia. Az emberi élet és a humanista értékek védelme, a béke eljövételének reménye a költeményben. A körmondat, a jelzők szerepe.

Petőfi koszorúi

A magyar nép legtisztább erkölcsi hagyományainak igenlése a háború utáni években. Az emberiség fő eszméi: a szellem és szabadság megőrzése.

Jónás könyve

Babits pályájának és munkásságának kritikai önértékelése; számadása. Az elbeszélő költemény bibliai vonatkozásai és Babits írói munkássága. A nagyszabású lírai önvallomás. Naturalisztikus részletei, stílusa (nyelvi archaizmusok, groteszk leírások).

Jónás imája

A Jónás könyvét lezáró vallomás, a hőssel való teljes azonosulás verse.

Kosztolányi Dezső 2 óra

Életpályája, irodalmi munkássága. Az alkotás függetlenségének hirdetése. A homo aestheticus. Műveinek lázas életigenlése, költői bravúrja, mutatványossága.

Hajnali részegség

A szürke, mindennapi élet sivárságának összevetése a hajnali ég csodájával, Isten világának mámorító szépségével. Az ember megigazulása a szépség hatalma által.

A költemény rapszodikus nyelve, versépítése. A bravúros művészi eszközök szerepe a mondanivaló kiteljesítésében.

Halotti beszéd

Töprengés egy embertestvér halálán. Az ember méltósága, megismételhetetlen csodája; minden ember halála pótolhatatlan veszteség. Az élet szeretete, tisztelete a költeményben.

Édes Anna

Az elesettek és kiszolgáltatottak ügye melletti bátor kiállás, az emberség megcsúfolásának megtoroltatása a regényben. Édes Anna jelleme. A regény tanulsága.

Esti Kornél

Az álerkölc elleni bátor lázadás. Az Esti-novellák szerkezete, sajátossága. A XVIII. fejezet témaköre.

A főszereplő rejtélyes, talányos jelleme. A romboló és teremtő hajlamok összeszövődése

ábrázoló eszközöket;

elevenítse fel ismereteit Petőfiről a babitsi értelmezés alapján;
értse, miért példakép Petőfi a magyarság és a magyar költők számára;

tudja értelmezni a Jónás könyve bibliai vonatkozásait, az eltéréseket és hasonlóságokat a bibliai történet és a Babits-mű között;

értse az elbeszélő költemény üzenetét;
értse és fejtse ki a babitsi életmű mély humanizmusát;

értékelje a művek magas esztétikai színvonalát;

tudja meghatározni a rapszódia fogalmát;

ismerje a költő életpályáját, irodalmi munkásságát;

tudja értelmezni a műveket, kifejteti a tartalmukba foglalt eszmei mondanivalót;
ismerje a művészi eszközök szerepét a mondanivaló kifejtésében;

értse a költemények gazdag gondolatvilágát, az elmúlás drámaiságát;

értse a költő szenvedélyes életigenlését, a lét csodájának az elmúlás drámaiságával hangsúlyozott áhítatos tiszteletét;

értse a Kosztolányi-művek igaz, mély humanizmusát, a szépség, az esztétikum humánusát;

tudja meghatározni az impresszionizmus és a szinesztézia fogalmát;

találjon közös kifejezéseket, gondolatokat a két költeményben a szépség megfogalmazására;

ismerje a regény tartalmát, mondanivalóját;
tudja értelmezni a főszereplő viselkedésének motivációját;

tudja kifejteti véleményét az Esti-novellák főszereplőjéről, sajátos viselkedéséről;

<p>a műben. Alkotó- és beszédképesség-fejlesztés Választott részletek elemzése a XVII. fejezet kapcsán.</p>	<p>önállóan készített vázlat alapján ismertesse a főszereplő célkitűzését és tervének rendíthetetlen megvalósítását;</p>
<p style="text-align: center;">Juhász Gyula 1 óra</p> <p>A tragikus sorsú költő életpályája. Jósággal, szelídséggel és szeretettel teli érzelmes, zenei költészete. Műveinek főbb témakörei.</p> <p>Tiszai csönd A vers különös szépsége, érzelmi-hangulati egysége. A hazai táj szépségének bemutatása lemondó szomorúsággal. Az Anna-versek</p> <p>Milyen volt... Az eszményített szépség elmúlása. Jelen és múlt ötvöződése; a szerelmi emlék fájó érzésének megfogalmazása a versben. A költői képek értelmezése.</p> <p>Anna örök A költemény nosztalgikus hangulata. A szeretett nő alakjának felidézése megnyugtató érzés a költő számára. A jelen, a múlt és a jövő megrendítő költői képei az elmúlhatatlan, örök szerelem ábrázolására.</p> <p style="text-align: center;">Tóth Árpád 1 óra</p> <p>A „tiszta költő”, „makulátlan művész” életútja. Költészetének főbb témakörei, impresszionista jellege.</p> <p>Körúti hajnal Az impresszionista költészet mintadarabja. A hajnali fény bűvölete, a csend áhítata s a városi szegényekkel való együttérzés kifejezése a költeményben.</p> <p>Esti sugárkoszorú Az életöröm, a szerelem, az összetartozás, a szépség megjelenítése a költeményben. A színesztéziák szerepe.</p> <p>Lélektől lélekig A kozmikus magány búsongó elégiája. A csillagok és az ember magányának párhuzamba állítása a filozofikus tartalmú alkotásban.</p>	<p>ismerje a költő életútját, irodalmi munkásságát; tudja kifejtetni a versek szépségét;</p> <p>tudja elemezni a verset, értelmezni a költői képeket, bizonyítani a vers zeneiségét;</p> <p>ismerje a versek gondolat- és hangulatvilágát, a művészi kifejező eszközök hangulatkeltő szerepét; tudja emlékezetből a feladott verseket;</p> <p>találja meg a közös vonásokat Vajda János és Juhász Gyula szerelmi költészetében, összevetve az említett versek kifejező eszközeit;</p> <p>ismerje a költő életútját, irodalmi munkásságát, műveinek főbb témaköreit;</p> <p>ismerje fel az impresszionista stílusjegyeket és ábrázolóeszközöket a művekben; értse és fejtse ki a versek tárgyát és mondanivalóját;</p> <p>lássa és értse az esztétikum és a mély humánus összefonódását a művekben;</p> <p>tudjon közös vagy hasonló kifejezéseket találni a hajnal szépségének megjelenítésére; tudja összevetni a költemények gondolatvilágát.</p>
<p style="text-align: center;">A XX. század derekának magyar irodalmából</p> <p>Művelődés és szellemi élet 1919–1944 között Az irodalom fejlődésének történelmi</p>	<p>jellemezze a szerző életét, pályáját, a kisregény történelmi-politikai hátterét;</p>

háttere. A keresztény-nemzeti és szocialista szemléletű irodalom, a népi-urbánus vita, az újnépesség és újklasszicizmus fogalma.

József Attila 3 óra

Életpályája, költészetének sajátosságai. A tájleíró versek gondolatisága, szimbolikája.

Külvárosi éj

Valóság és látomás ötvöződése, új költői minőség megjelenése a műben.

Óda

A beteljesülő szerelem, a harmonikus emberi kapcsolat lírai kifejeződése a versben.

Komplex verselemzés: a vers részletes formai-tartalmi elemzése, a szóképek azonosítása.

A Dunánál

Múlt-jelen-jövő összegzése, az emberi létezés és történelem általános érvényűségének kifejeződése a versben. Tagolódása, vezérmotívuma.

Hazám

A vers társadalmi körképe, a nemzet testi-szellemi pusztulásának ábrázolása.

Flóra, Flórának

A szerelem-szeretet utáni vágyódás versei.

Irodalomelmélet

Az óda, a szonett.

Radnóti Miklós 2 óra

Élete, pályája.

Költészetének avantgárd és klasszicizáló vonásai.

Járkálj csak, halálraitélt!

A fasizmusba sodródó világ fenyegető képe, az erkölcsi tisztaság parancsa a versben.

Tétova óda

A megtartó hitvesi szeretet költeménye.

Hetedik ecloga

A vers szerkesztő elve, a különböző valóságsíkok váltakozása.

Az álom és az otthon, a képzelet és a halálzagú jelen egybejátszása a versben.

Erőltetett menet

Az élethez való ragaszkodás és a halálvágy drámai vitája a versben. Remény és reménytelenség érzékeltetése a mű szerkezetében.

Komplex verselemzés: a vers részletes

tudja jellemezni a főhőst, bemutatni a mindenkori ember túlélési technikáit;

jellemezze az alkotó sokoldalúságát; tudja kijelölni helyét és szerepét a magyar irodalomban és művészetben;

tudja elhelyezni az életművet a magyar irodalomban, korszakolni a költő pályáját;

tudja verseit értőn, kifejezőn olvasni, előadni;

ismerje fel az avantgárd stílusjegyeit az adott versekben;

elemezze az életrajzi motívumokat a versben; azonosítsa az előforduló szóképeket;

értelmezze az életműben a haza- és halál-motívumokat;

tudja korszakolni az életpályát, kijelölni annak főbb állomásait;

megnevezni költészetének legfontosabb témaköreit;

értő módon olvasni, mondani verseit;

nevezze meg a hitvesi líra sajátosságait Radnóti verseiben;

határozza meg a bukolika, az ekloga és az idill fogalmát;

formai-tartalmi elemzése.

Irodalomelmélet

Az ekloga, a bukolika, a szabad vers, a nibelungizált alexandrin.

Illyés Gyula 2 óra

Életpályája, munkásságának sokrétűsége.

Koszorú

Himnusz az anyanyelvhez.

Puszták népe

Személyes életrajzi elemekkel átszőtt irodalmi szociográfia. Helye a korabeli szociográfiák között. A XX. századi cselédsors anakronisztikus embertelenségének bemutatása. A pusztai élet személyiségdeformáló hatásának leírása három nemzedék életében.

Irodalomelmélet

Az irodalmi szociográfia.

Weöres Sándor 1 óra

A költő, műfordító, drámaíró élete, pályája, költészetének gondolati-formai sajátosságai.

A **Rongyszőnyeg** versjátékai.

Canzone: a szerelem diadalának, himnuszának verse.

Négy korál

Keletkezésének körülményei. Az I. korál mint látszólag logikailag képtelen állítások azonos szerkezetű alakzatainak sora.

A II. korál mint kombinatorikus költemény. A versben variálódó három elem (homlok, drágakő, láng) jelentése.

A III. korál kizáró és kiegészítő páros viszonylatai.

A IV. korál összegző szerepe. A „gömbölyű” csönd jelentése.

Irodalomelmélet

A hosszúének és a játékvers fogalma.

Nagy László 1 óra

Élete, pályája. A népi és a magas kultúra termékenyítő szerepe az életműben, a folklór mint ihletforrás.

Himnusz minden időben

A szerelem mint biztos erőforrás, ennek kozmikus és egyszerű emberi képekben való bemutatása.

jellemezze az író életpályáját,

ismerje fel a mű indíttatásának kettősségét, ennek tükröződését a műben;

elemezze az írói nézőpont szerepét a műben;

tájékozódjon a teljes életműben;
tudja meghatározni a vers strófaszerkezetét és rímfajtáját;
értelmezze a strófák első négy sorának szerepét;

legyen képes értelmezni a versek tárgyias rétegének átjatszását a látomásközegbe;

keresse ki a hatalmi tébolyra, a zsarnoki erőszakra utaló képeket;

határozza meg a vers nyelvezete és képei közötti összefüggéseket;

ismerje fel, értelmezze Nagy László költeményének jelképeit;

önállóan értékelje a versek eszmei tartalmát;

tanulja meg a memoriter műveket;

tájékozódjon az életműben;

<p>Ki viszi át a Szerelmet Az ars poetica szerint a költő feladata, hogy az értékek őrzője és teremtője legyen. Komplex verselemzés: a vers részletes formai-tartalmi elemzése. <u>Irodalomelmélet</u> A hosszúvers.</p>	<p>elemezze a verset;</p>
<p>A XX. századi széppróza</p> <p>Márai Sándor 1 óra</p> <p>Az író életútja. Egy polgár vallomásai Vallomás a szülővárosról, a gyermekkorról, az emberré válásról. Halotti beszéd Vallomás, hűség az anyanyelvhez.</p> <p>Németh László 1 óra</p> <p>Élete és pályája. Esszé-, regény- és drámaírói munkássága. Szerepe a népi írók mozgalmában. Galilei A dráma hőséneke konfliktusai a hatalommal, saját tudósi és emberi lelkiismeretével. Az értelmiség hivatásának bemutatása a drámában.</p> <p>Örkény István 1 óra</p> <p>A groteszk és az abszurd meghonosítása a magyar irodalomban. Egyperces novellák Az írói közlés minimumra csökkentése, az olvasó szándékos kibillentése hagyományos közegéből, hogy felhívja a figyelmet a világ ellentmondásaira. Tóték Az ostoba és erőszakos hatalom szorításába került kisember sajátos bemutatása. A szolgálalkúság és a lázadás groteszk képe. A mű cselekményszálai, jelentésrétegei. <u>Irodalomelmélet</u> Az abszurd és a groteszk fogalma.</p>	<p>értékelje az alkotó sokoldalúságát;</p> <p>tudja kijelölni helyét és szerepét a magyar irodalomban;</p> <p>tájékozódjon az életműben;</p> <p>értékelje a főhős erkölcsi magatartását;</p> <p>mutassa be az igazság és társadalom összeütközését;</p> <p>tudja értelmezni a groteszk helyzetek mögötti mondanivalót;</p> <p>ismerje fel az abszurd elemeket a novellákban;</p> <p>fejtse ki ezek jelentését;</p> <p>jellemezze a szereplőket; bontsa ki a történet lehetséges jelentésrétegeit;</p> <p>magyarázza a háború deformáló hatását a kisregény alapján</p>
<p>Szemelvények a kortárs magyar irodalomból</p> <p>Juhász Ferenc 1 óra</p> <p>A népies realizmus költője, a látomásos-</p>	<p>tudja kibontani, értelmezni a vers gondolati-</p>

<p>szimbolikus líra megteremtője. Babonák napja, csütörtök: amikor a legnehezebb A szabadság- és halálélmény kikristályosulása a versben.</p> <p style="text-align: center;">Szabó Magda 2 óra</p> <p>Élete, regény- és drámaírói munkássága, írói világának bemutatása. A modern felépítésű elemző lélektani próza mestere.</p> <p>Abigél A cselekmény és a történelmi időszak összefüggése és bemutatása a regényben.</p>	<p>érzelmi motívumait; határozza meg az itt található szóképek szerepét;</p> <p>fejtse ki a regény műfaját, eszmei mondanivalóját;</p> <p>ismerje a mű cselekményét, jellemezze a szereplőket.</p>
<p style="text-align: center;">A határon túli magyar irodalmak rövid áttekintése 2 óra</p> <p>A romániai magyar irodalom rövid története (Dsida Jenő, Tamási Áron, Szilágyi Domokos, Székely János, Kányádi Sándor, Sütő András, Lászlóffy Aladár, Farkas Árpád, Kovács András Ferenc és Király László munkássága).</p> <p>A szlovákiai magyar irodalom rövid története (Dobos László, Tózsér Árpád, Gál Sándor munkássága)</p> <p>A délvidéki magyar irodalom rövid története (Gion Nándor, Domonkos István és Tolnai Ottó munkássága)</p> <p>A kárpátaljai magyar irodalom rövid története (Balla László, Kovács Vilmos munkássága) A Forrás Stúdió és a József Attila Stúdió alkotói: S. Benedek András, Vári Fábián László, Fodor Géza, Balla D. Károly, Füzesi Magda, Nagy Zoltán Mihály, Penckófer János, Berniczky Éva munkássága).</p> <p>Irodalmi antológiák a régió magyar irodalmában (Sugaras utakon, Vergődő szél, Töredék hazácska, Viszontlátás stb.). Irodalmi folyóiratok: Hatodik Síp, Pánsíp, Együtt.</p> <p>A nyugati (emigráns) magyar irodalom (Márai Sándor, Faludy György, Ferdinandy György, Papp Tibor munkássága).</p>	<p>ismerje az anyaország határain kívüli magyar irodalom legkiemelkedőbb képviselőit;</p> <p>értse és értékelje az egyes írók életművét;</p> <p>ismerje fel az erdélyi, felvidéki és kárpátaljai magyar irodalom közös és eltérő sajátosságait, eszmei-esztétikai különbözőségét;</p> <p>ismerje a kárpátaljai magyar irodalom képviselőit, műveit</p> <p>tájékozódjon a nyugati magyar irodalomban</p>

Memoriter

Vajda János: Húsz év múlva

Ady Endre: Góg és Magóg fia vagyok én..., A Hortobágy poétája, A föl-földobott kő, Őrizem a

szemed

Babits Mihály: A lírikus epilógja, Jónás imája

Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd (részlet)

Juhász Gyula: Anna örök

József Attila: Óda (részlet), A Dunánál c. vers (részlet)

Radnóti Miklós: Nem tudhatom, Erőltetett menet

Illyés Gyula: Bartók (részlet)

Weöres Sándor: Rongyszőnyeg versei

Nagy László: Ki viszi át a Szerelmet

Márai Sándor: Halotti beszéd (részlet)

Kovács Vilmos: Verecke

Vári Fábrián László: Útban Törökország felé

Balla D. Károly: Tövisek közt